

CATALANISME I LITERATURA

al Ribes de començaments de segle

D'igual manera que no és possible fer una història de la Catalunya del segle XIX i principis del XX sense estudiar el fenomen dels Jocs Florals i de la cultura literària, no és pas correcte estudiar el passat de Ribes sense conèixer els tímids i equivalents capítols literaris que succeïren al nostre poble. No hem d'oblidar que a Catalunya —a diferència de la resta dels pobles de la Península Ibèrica— no es pot separar la història polític-social de la història cultural. Heus aquí, doncs, l'anàlisi i l'explicació del que fou una vetllada literària, organitzada per un grup social d'accentuat caràcter catalanista, al Ribes del 1913.

Tots els parlaments i lectura de les obres presentades a la citada festa foren recollits al llibre del mateix títol **Primer Certamen Literari de Sant Pere de Ribas**, editat a Vilanova i la Geltrú a la Impremta de Josep Ivern Salvó (Carrer de Padua, 31). El volum conté 107 pàgines i el seu contingut pot ésser analitzat des de diferents punts de vista o bé globalment, però en el present escrit es vol extreure, tan sols, el contingut diem-ne catalanista d'un concret grup de ribetans. Que quedi clar, doncs, que en aquest concurs hi hagueren altres temes interessants, però que ara ens centrarem en un. Així com també és evident que en aquells moments hi havia altres grups socials en activitat, però ara sols parlarem d'un determinat.

La festa literària se celebrà el 30 de juny del 1913 al saló-teatre del Centre Recreatiu. La **Comissió Organitzadora** estava formada per Cristòfol Cuadras i Giralt, Josep Giralt i Puig, Francesc X. Montaner i Roig, Josep Miret i Massó, Joan Milà i Bertran, Ròmul Bertran i Robert, i Miquel Bertran i Vidal. Hi havia també els dits **protectors**: Joan Cuadras i Puig, Josep Milà i Giralt, Isidre Jacas i Comas, Joan Milà i Giralt, Joan Giralt i Robert, Josep Jacas i Comas, Jaume Milà i Giralt, Josep Puig i Miret, i Josep Roig i Montaner. El **Jurat** estava compost per un president, Pere Miret i Cerdà (el batlle); tres adjunts que eren Magí Giralt i Carbonell (el Jutge), Andreu Malgà (el Regent) i Francesc X. Montaner; i actuà com a secretari Cristòfol Cuadras.

Precisament és aquest últim el que defineix el Certamen —a la **Memòria**— com la **primera festa de les lletres catalanes a Ribas**. Vol recordar, tanmateix, aquelles manifestacions, aquells esclats de literatura patria que assolírem en diades de glòria per l'història de Ribas, con son l'inauguració de la Casa del terme, anc que això fou en 1890: dels cinc parlaments, quatre son en català i, d'aquestos, dos en poesia, demostrant que a pesar de que en aquell temps la major part dels catalans s'averkonyien de fer ús de nostra llengua en actes públics, bategava ja en el cor d'aquells patricis el renaixement de nostra parla; la festa de la col·locació de la primera pedra del Redòs de Sant Josep i Sant Pere, coronada amb una composició de bella poesia; les vetllades del Centre Català; la del cinquantenari del dogma de la Immaculada, i la organitzada per la Penya ribatana de Barcelona; a més l'aparició dels periòdics Montgrós i La Penya redactats en català, podent-se afirmar que no va enrera el poble de Ribas en les manifestacions literàries de la patria. Fem vots per a que aixís perduri.

Cristòfol Cuadras no vol deixar d'esmentar els morts que compartiren la vetllada junt amb ells com són els germans Josep i Pere Jacas —que llegaren el Redós que porta llur nom—, Joan Roig i Marcer —que fou alcalde—, Pere Cuadras i Freixas **entusiasta per a les reivindicacions de la nostra terra**, Josep Bertran i Miret **farmacèutic llo-rejat per son treball Flora de Ribas** i Ramon Puig i Mestre **il·lustrat metge, ferm catalanista i ribatà de cor**. I per finalitzar aconsella als participants al certamen, que en les seves inspiracions no oblidin mai **els sentiments nobilíssims, coronament de nostre emblema: de Patria per Catalunya, de Fé per a Deu i d'Amor a Ribas**.

Indubtablement, però, el que millor encarnà l'esperit i deixà més producció escrita d'aquest concret grup social ribetà fou el polifacètic Emili Giralt i Giralt (a qui, per cert, la Delegació de Cultura de l'Ajuntament —a proposta de l'entitat G. E. R.— dedicà un cèntric carrer l'any 1979). La seva participació al certamen fou decisiva i acaparà tres premis. Les seves obres giren entorn del ruralisme (entés com la visió idíl·lica del camp en contraposició a la ciutat), el cant a la natura (element relacionat amb el primer), la religiositat i l'exaltació patriòtica. Exemple d'aquesta última característica és la composició **La Barretina**, on glossa en vers la desaparició d'aquest símbol:

**Patria mia! Catalunya...
Tot lo teu cóm s'ha perdut!
Fins lo poble se'n allunya
del color del teu escut!**

Així continua amb una referència històrica medieval de la corona catalano-aragonesa, quan els nostres països eren sobirans i independents, tot dient sobre la Mediterrània:

**Eixa mar tan altanera,
d'on la patria fou senyera,
passejant nostre penó,
on ni'ls peixos mai passaven
si a l'espatlla no portaven
l'escut noble de Aragó...**

Molt més explícit és Emili Giralt en la peça **La Jornada del Bruch**, que té els seus passatges essencials en:

**Oh Montserrat!... Apena la tristesa
pensar que pugui cabre tal dissort;
que pugui ser la Verge, mai, francesa...
Deu mos en guard! que'ns dóngui abans la mort!**

Primer Certamen Literari de Sant Pere de Ribas

XXX DE JUNY DE MCMXIII

VILANOVA I GELTRÚ
Impremta Social de Josep Ivern Salvó
Carrer de Padua, 31

Referint-se als catalans que participaren a la gesta diu:

**Eren gent d'Igualada, de Manresa,
treballadors del camp... i això, qué hi fa?...
Per a salvar la patria compromesa,
pagesos són avui, hèroes demà.**

Hom suposa que a la pàtria que al·ludeix no és altra que Catalunya.
Sobre l'exèrcit invasor francès sentència:

**Contra un valor tingut per llegendari,
mai abatut en lo més ferm combat,
los catalans sols poden oposar-hi,
lo patri Amor, a Deu i a Montserrat!**

I quan senten el potent so d'un timbal:

**Reanima'l séu valor; la veu és llunya,
mes encoratja d'aquells braus lo cor
i enhardits al sant crit: per Catalunya!,
se llencen al combat amb més ardor.**

Per finir amb l'original conclusió:

**Hèroes sublims d'aquella hermosa gesta,
vênce o morir sabèreu per la fè;
per ells va sê aquell jorn, un jorn de festa:
Per'quí no passaràn!, i aixís va sê.**

L'última intervenció de la diada fou el **Parlament de gràcies** de Miquel Bertran i Vidal, que és el que millor sintetitzà la qüestió cultural i la reivindicació política i és el que es mostrà més contundent respecte a la llengua. Això és un fet important —malgrat que en altres aspectes de la seva intervenció, que jo ara no esmentaré, diu coses molt discutibles— perquè és un element més dels anàlisis d'allò que podríem anomenar **consciència idiomàtica** —com escriu l'historiador Josep Termes— i l'idioma forma part d'una nacionalitat. Aquest cas seria, doncs, de consciència idiomàtica escrita, sense oblidar la importància més gran que té la persistència d'una consciència idiomàtica en el camp de la paraula parlada, però de les que —obviament— no ens queden fonts directes.

Miquel Bertran fa vots de gratitud pels **que plens d'entusiasme patri i per a rendir tribut a la mare parla** han organitzat aquesta festa. Aconsella que **no decaiguis pas, poble de Ribas; i pensa que qui honra a sa llengua s'honra a sí mateix**. I afegeix **que'l constant esforç de tots n-saltres unànimement realitzat, sia sempre un càntic de germanor fecund a l'entorn del nobilíssim arbre de la Patria**. I definí aquest Certamen Literari com la prova més preuada d'amor patri; i si la cultura és la flor suprema d'un poble, la poesia i la literatura són les flors supremes de la cultura. ¡Oh llengua catalana! escut poderós de nostres avis, fidel transmissora d'honorables records d'un poble sempre fort en el treball i intel·ligència; confortadora en les enyorances d'un gloriós passat, i esperança d'un poble prou vigorós per a assolir l·legítimes reivindicacions en un proper pervindre!

Josep-Lluís Palacios